

І детективна інтрига, і жива дійсність

«Позивний “Бандерас”»

Сценарій Сергія Дзюби й Артема Кірсанова за щоденником нацгвардійця Сергія Башкова та розповідями воїнів АТО 93-ї ОМБр

Режисер Заза Буадзе

У ролях: Олег Шульга, Сергій Лефор, Антон Андрущенко, Володимир Романко, Олег Онещак, Олег Волощенко, Олег Власов, Юлія Чепурко, Михайло Озеров, Марта Папич, Ігор Шульга

Продюсер Сергій Баранов

Кінокомпанія «Три-я-да Продакшн». 2018

Кадри з фільму «Позивний “Бандерас”». Режисер Заза Буадзе. Україна, 2018.

З пам'яті українських глядачів іще не стерся фільм «Червоний», де йшлося про збройний спротив воїнів УПА в одному з таборів ГУЛАГу, то був перший ігровий фільм такої тематики. Аналогічний ще в 1990-х виходив і в російському кіно, щоправда, там не віддалялись так радикально від історичної правди. Про спротив українських воїнів у сталінських таборах відомо з тритомника «Архіпелаг ГУЛАГ» Олександра Солженіцина та досліджень зарубіжних істориків. Але щоб у 1947 році в'язні у збройному поєдинку здолали всю табірну охорону й вийшли на волю, такого факту не зафіксовано. Автор сценарію домислював, хоча твір і не належить до жанру фантастики.

Саме «Червоним» кінорежисер Заза Буадзе утвердився в українському кіно. А восени 2018 року вийшов його новий фільм «Позивний “Бандерас”». Не треба доводити, якою актуальною для нашої країни є тема військових подвигів, і появу режисера, який її освоює, слід вітати. У військово-детективній драмі «Позивний “Бандерас”» сучасна зброя на боротьба, що розгорається на сході України, а конкретніше – поблизу і в самому селі Веселе у вересні 2014 року, в час Мінських чотиристоронніх переговорів (Росія, Україна, Франція, Німеччина), коли в події втрутилась міжнародна спільнота, щоб зупинити кровопролиття і російську агресію.

У фільмі є подвійна зав'язка: на самому початку бойовики обстрілюють з гранатомета село Веселе, зокрема й маршрутку з жителями цього села. Команди віддають добре налагодженими голосами, а виконавець екзекуції, з місцевих, котрий піддає сумніву доцільність розстрілювати маршрутку, у відповідь чує: «Маскуються, бандерівці!». Кадрові російські військові ще покажуть себе «в ділі», після кожного обстрілу перекладаючи вину на українських бійців. Бойовика з гранатометом поранять, та ми ще зустрінемося з ним. Друга, не менш вражаюча зав'язка – бійка двох міцних чоловіків у таборі українських військових, за якою спостерігають присутні. Суперників мусив розбороняти командир бригади, який прибув до табору. Але цей ефектний і видовищний початок дещо втрачає від того, що про суть незгоди мовиться скоромовкою, а брак чіткої артикульованості не кращим чином позначається на сприйнятті. Обидві зав'язки (як і сама назва) провіщають будні війни, на якій супротивники свою правоту доводять не дискусіями. І все ж бойові дії є тлом для основної історії, а сюжет рухають пошуки ворожого диверсанта Ходока серед бійців АТО (як зазначено в титрах, це – документальна історія). Фігурує у фільмі й мирне населення села Веселого, яке не просто знак: його присутність у фільмі логічно вмотивована, а мешканці – персоналізовані.

Фільм тримає увагу глядача, режисер посилює напруту, як і належить у детективах. Жанр детективу має свої закони, яким підкоряються й автори «Позивного»: пошук злочинця – це рівняння з багатьма невідомими, і протагоніст іде шляхом проб і помилок, доки нарешті відкриє істину, а злочинець постане в усій своїй очевидності, тільки перш ніж знешкодити ворога, протагоніст повинен з ним ще поборотися в буквальному сенсі, бо ворог, хоч і поранений, на диво живучий і небезпечний, а в поєдинку здатний на все (постановник, щоправда, захопившись сценою класичного поєдинку, зробив її задовгою).

Сказане зовсім не означає, що нам запропоновано стандартну схему. Схема виникає тоді, коли свідомо ігнорується реальна дійсність. Фільм Зази Буадзе цінний і детективною інтригою, і живою дійсністю: у ньому правдиво показано ситуацію на східному фронті (іншими словами – в АТО): нервозність, недостатня зібраність наших бійців (це ж бо тільки початок війни), патологічна ненависть військових росіян, їхнє жорстоке поводження з мирними жителями (епізод, коли один із них хоче згвалтувати молоду жінку на очах у семирічної доньки, щоправда, дитина, вискочивши у вікно, помчала до наших військових за порятунком). Показано (до речі, як і в стрічці «Донбас» Лозниці) агресивне ставлення до України окремих місцевих жителів, зомбованих російським телебаченням. Та, на відміну від «Донбасу», у «Позивному» є персонаж-сепаратист, який прозрів і розкався, – саме він припинив безчинства російського гвалтівника. Тобто трагічні події війни на сході країни відображено через мікроісторії окремих персонажів.

Позивним для капітана Антона Саєнка послужило ім'я іспанського актора Антоніо Бандераса. Очевидно, Антон був військовим запасу, адже вперше ми бачимо його в цивільному одязі. Та, незважаючи на ультиматум коханої, він їде на Донбас виконувати завдання генштабу. Разом із групою розвідників («Говерла», «Мореман», «Індіанець»), які маскуються під саперів, він прибуває в одну з бригад, де, згідно з отриманою інформацією, в лави українських військових затесався ворожий диверсант. Їм треба його виявити і знешкодити. А Веселе, що на лінії розмежування, – рідне Антонове село, і він не був удома багато років. Саме тут він має виконати бойове завдання. Слід віддати належне Олегові Шульзі – він переконливий у ролі розумного, вправного і кмітливого розвідника. Персонаж із позивним «Бандерас» пізнаваний і правдивий, на відміну від ходульних і ефектних «джеймсів бондів». Переконливий, тому що Олег Шульга, актор Дніпропетровського театру «Вірино!», сам понюхав пороху: 2014 року добровільно пішов на фронт. У хід екранних подій вклинюються флешбеками епізоди ранньої юності Антона. В рідному селі в нього був друг, була дівчина, точніше, її покохав його друг, але вона вибрала Антона. В спогадах – бійка з другом, материне весілля та конфлікт Антона з вітчимом, через якого він назавжди покинув домівку.

З прибуттям групи в бригаді стається надзвичайна подія: бійці знаходять одного зі своїх, що загинув від ножових ударів. Зрозуміло: вбивця серед них і його треба розкри-

ти. Шляхом логічних побудов, коли на особу злочинця вказують речові докази, в цьому випадку люльки та ножі, капітан Саєнко арештовує спершу одного військового, потім підозра падає на іншого, але того арештувати не встигнуть, бо знайдуть уже мертвого. Врешті, табір обстріляє ворожа артилерія. Потрібно відвезти в надійне місце арештованого сепаратиста, який і є тим самим другом дитинства і тим, хто розстрілював згадану маршрутку, давши втягнути себе в злочини бойовиків так званої ДНР. А ще – тяжко пораненого бійця та Женю, кохану Антона. В останню мить у медичну машину сяде і Борода, чий день народження напередодні ввечері святкували бійці (його зіграв військовий снайпер Микола Змійовський). І тільки через годину, коли машина вже була далеко, розвідники зрозуміють, що він і є тим самим злочинцем-Ходоком. Розвідник, якому доручено супроводжувати пасажирів, не встигне зорієнтуватись, почувши по телефону, ким є Борода, той тренованим ударом ножа вб'є його і викине на дорогу. Він утече від переслідування, захопивши в заручники і сепаратиста, і пораненого, і водія, і Женю, після чого маховик сюжету закрутиться в шаленому темпі. Женя волонтером приїздила у військову бригаду, щоб побачитися з Антоном. Але, відправляючи її в безпечне місце, той не міг передбачити, що вона потрапить у полон до його смертельного ворога. Та Антон її врятує, і вона візьме зброю до рук, поранить Бороду, однак навіть поранений, той украй небезпечний, та Антон здолає його в нелегкому поєдинку.

Для індивідуалізації наших вояків бракує екранного часу. Запам'ятовується лікарка, яка згідно з клятвою Гіппократа надає медичну допомогу всім, хто її потребує. Зокрема й пораненому сепаратистові. І саме завдяки їй той благородно повідомив українську сторону про засланого шпигуна.

Зрештою, розстрілявши Бороду (взяти в полон не було можливості), Саєнко, дізнавшись, що через двадцять хвилин обстрілюватимуть із градів Веселе, разом із Женею кидається рятувати мирних жителів. Тим часом друг дитинства привселюдно зізнається батькові, а отже й односельцям, що це він розстріляв маршрутку, в якій серед інших була і його тітка. В пориві каяття, в шоківому стані він кидається на мінне поле, але міни протитанкові й досвідчений Антон своєчасно виведе його звідти.

Усе закінчиться щасливо. Якщо не рахувати тяжких втрат – загибелі молодих розвідників, які встигли показати себе в екстремальних ситуаціях, але у двох випадках їм забракло досвіду і блискавичної реакції. Фільм є позитивною спробою показати і побут, і стосунки атовців, і характери жителів Веселого, і хижість ворога. А головне – показати мужність, професійний вишкіл і сміливість наших розвідників. Неважко помітити, що теперішнє мистецьке збудження в українському кіно стало можливим в силу соціально-політичних обставин. Україна опинилася перед російською агресією, і її дух мобілізується і на захист від нападників, і на творення фільмів, здатних воювати за нашу свободу. Серед таких – ігрові картини «Кіборги» Ахтема Сеїтаблаєва і «Позивний «Бандерас»» Зази Буадзе.